

Které možnosti přináší IPOM – nová metoda identifikace potenciálů místa

Položíme-li si vážně otázku typu Co můžeme udělat pro trvalý rozvoj naší obce?, měli bychom ji obratem doplnit o výčet klíčových prvků, tedy míst – nalezených potenciálů, které mohou výrazně přispět k okamžitému nebo dlouhodobému rozvoji lokality nezávislým a sebevědomým směrem.

K takovému výčtu prvků můžeme využít dnes jak metodu sběru stávajících územně analytických podkladů, tak novou metodu, totiž **metodu Identifikace POTenciálů Místa** (IPOM). Výsledkem jejího využití může být nejen snížení nezaměstnanosti, posílení lokální ekonomiky apod., ale také vytvoření kvalitních podkladů pro aktualizaci územního plánu obce.

MÍSTNÍ ROZVOJ MOHOU TÁHNOUT I NEORURÁLOVÉ

Poslední celkovou představou o tzv. venkově byl soubor opatření politického a sociálního charakteru, nazývaný souhrnně, »kolektivizace majetku a půdy« z období let 1949–1953. Následky tohoto řešení jsou patrné na stavu českého venkova dodnes. Po slibné porevoluční energii, reprezentované osobnostmi jako **Miroslav Baše, Ivan Dejmál, Ivan Plicka, Jiří Plos** nebo **Bohuslav Blažek**, se hlavním »autorem« formování venkova stal proces privatizace a shromažďování soukromého majetku.

Během posledních let však registrujeme **zvýšený zájem o kvalitní způsob život na venkově**, stejně jako o **odborné formování jeho fyzického prostředí, včetně veřejného prostoru**. To vychází nejen ze strany místních samospráv, ale i od nejrůznějších skupin, spolků nebo rodící se generace »nových venkovanů«, tzv. neorurálů. Tak totiž bývají označováni obyvatelé venkova, kteří se na vesnici přestěhovali z většího města, i když mohou být rovněž označováni jako »novousedlíci«, nebo prostě jako »náplava«.

Východím bodem pro tento článek a naši práci byla úvaha nad tím, **zda je možné na základě »zkušenosti setrvávající stále v našem venkovském a maloměstském prostředí« vytvořit představu – vizi, navracující místům smysl a následně i potřebné sebevědomí pro rozvoj celé oblasti**. Nikoli však pouze pro centra měst, ale vždy celého správního území.

Tento text chce také upozornit na nutnost chápání těchto témat především v **mezioborových souvislostech** jako souboru otázek – urbanistických, architektonických, památkářských, historických, sociálních, rozvojových, ekonomických apod.

Je možné na základě »zkušenosti setrvávající stále v našem venkovském a maloměstském prostředí« vytvořit představu – vizi, navracující místům smysl a následně i potřebné sebevědomí pro rozvoj celé oblasti?

Nový stavební zákon, účinný od 1. 1. 2007, definoval povinnost zpracování územně analytických podkladů pro každý kraj a každou obec s rozšířenou působností jako klíčového podkladu pro následné zpracování zásad územního rozvoje krajů a územních a regulačních plánů obcí. Územně analytické podklady a jejich ak-

NEOLOKATOR * CZ

Identifikace potenciálu místa

tualizace vyhodnocují stav a vývoj území, jeho hodnoty, limity využití a záměry na provedení změn v území.

Základní výhodou metody IPOM (pořadí software databáze www.IPOM.xyz) je její **uživatelská jednoduchost** (využívá pouze osm kategorií a osm různých druhů barev podle specializace profese), **možnost okamžité aktualizace dat** a **značné zjednodušení současných více než 155 kategorií** používaných pro stávající územně analytický podklad.

POTENCIÁL JAKO KLÍČOVÝ POJEM

Před popisem jednotlivých možností pro použití a výstupy metody bychom se rádi zastavili u samotného pojmu **potenciál**, který můžeme definovat takto: **místně či oblastně určitelný posudek nebo pobídka od odborníka nebo veřejnosti, vycházející z terénně nalezených, nebo badatelsky**

Příkladový postup průzkumu OPIP z lokality Kyjov (Metoda průzkumu území vedoucí k mezioborové syntéze)

(autoři: Jan Trejbal, Jan Albert Šturma, Martina Lískovcová a další – realizováno v rámci práce pro MPSV – FDV – projekt Pracovní návky)

Z provedeného terénního geobotanického i architektonického průzkumu je patrné, že ačkoliv je Kyjov poměrně velké město, chybí mu obvyklá periferní zóna v podobě rozsáhlých brownfields nebo táhlých areálů zaniklých továren a opuštěných čtvrtí (výjimkou je krajina na vtoku i výtoku místní řeky). Místo toho je historické jádro v mase zástavby promícháno v pravé sídelní kaši s areály zaniklých i funkčních továren (sklárna, mlékárna).

Obsahuje časté urbánní »rezervy«, zřejmě způsobené překotným růstem vilových čtvrtí a později sídlišť. Okraj Kyjova přechází přibližně na 60 % okraje města náhle, bez přechodové zóny rovnou ve venkovskou, srašovou a úrodnou krajinu. Zbylá část okraje – hlavně ve východním sektoru města – je přímo napojena na táhlé záhumenkové tratě, obsahující velmi pestrú zahrádkářskou krajinu. Jen v jediném místě, prakticky přímo čistě východně od centra, tento vzor narušuje výrazná, částečně rekultivovaná halda.

Kyjov samotný tedy lze na základě terénního průzkumu a celkové metodiky rozdělit na čtyři následující zóny:

- jádro promíchané s »vnitřní periferií«;

- ostrá hrana města prudce přecházejícího ve venkovskou krajinu;
- periferní zóna zčásti dominovaná záhumenkovými tratěmi, zčásti industriální krajinou a haldou;
- srašová venkovská krajina s místy dochovanými systémy mezí a úvozů, sady a vinicemi.

Průzkum lokality byl realizován dvojím způsobem: terénním mapováním a rešerší zdrojů a materiálů. Obsáhlá analýza sociálně-geografických aspektů širšího okolí Kyjova vychází z online-dostupných materiálů. Geobotanický průzkum proběhl postupným terénním průzkumem centra i okraje města a v poslední fázi mapováním propojení okraje zástavby na okolní venkovskou krajinu. Terénní urbanistický průzkum zmapoval centrum města a přilehlou bližší periferii.

Architektonický průzkum se s geobotanickým protíná na území širšího centra města; historický s ostatními obory pouze okrajově a obecně, vysvětluje některé hrubé strukturální rysy, především širšího jádra města. Sociálně-geografický výzkum je nastaven jako práce bez průzkumu terénu a zabývá se širším okolím města. Sociální antropologové pracovali zde samostatně.

ZDROJ

určených podniků (podle kategorizace) za účelem nastartování konkrétního procesu v lokalitě, to vše vždy posouzené v mezioborové diskuzi.

Stejně jako každý z územně analytických podkladů (jejich grafická, mapová část) má i program IPOM k dispozici **různá měřítka**. Jednoduše řečeno, někdy potřebují znát názor odborníků a veřejnosti pouze na samotné centrum města, jindy mě zase především zajímají vazby, např. s okolními městy.

POUŽITÍ NOVÉ METODY A JEJÍ VÝSTUPY

Jak se s metodou IPOM pracuje:

■ **Použití metody IPOM ke speciálnímu cíli** – např. ke zvýšení cestovního ruchu v oblasti nebo ke snížení nezaměstnanosti.

■ **Použití výsledné studie IPOM jako komunitního nebo strategického plánu obce** (oproti bodu A je zde navíc zakomponována analýza SWOT).

■ **Použití metody jako analytického podkladu podle stavebního zákona ke vzniku územního nebo regulačního plánu obce.**

Finálním produktem metody IPOM

jsou v současnosti tyto součásti:

■ **Grafická část** – aktualizovatelná online databáze IPOM (komentovaná mapa) s přístupem přes login.

■ **Textová část** (k určitému datu vypracován textový dokument, který se skládá z těchto částí):

- úvodní slovo, kontakty, specifikované zadání pro oblast;
- textový dokument obsahující rešerši v upraveném formátu;

- výpis všech identifikovaných výchozích dat ve formě doc nebo xls souboru;
- výpis všech identifikovaných hlavních potenciálů ve formě doc nebo xls souboru;
- výpis všech identifikovaných projektů ve formě doc nebo xls souboru;
- závěrečný návrh pro zpracovanou oblast.

■ **Prezentace** (nepovinná část):

- exkurze v terénu
- veřejná prezentace formou přednášky
- postupná odborná facilitace/implementace dosažených výsledků.

MAREK PAVLÍK

obchodní ředitel, M. C. TRITON

JAN TREJBAL

správce platformy Neolokator.cz, autor metody IPOM

Kam s ním a za kolik?

Otázku sběru, svozu a odstraňování odpadu musí řešit všichni starostové a primátoři, ať má obec dvacet nebo 200 tisíc obyvatel. Zákon o odpadech ukládá obcím jako původcům odpadu povinnost řádně nakládat s odpady a zbavovat se jich pouze způsobem stanoveným zákonem. Zákon o obcích požaduje, aby tak bylo učiněno s péčí řádného hospodáře, tedy co nejlevněji, zatímco zákon o veřejných zakázkách zase říká, že při výběru dodavatele musí být dodrženy zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace.

Větší města a obce mají buď vlastní obchodní společnost, která pro ně tuto službu zajišťuje, nebo využívají svých lepších podmínek pro výběr nového dodavatele z titulu většího objemu – a tedy i větší atraktivní zakázky.

MAJÍ NA LEPŠÍ PODMÍNKY ŠANCI I MALÉ OBCE?

Menší sídla mají smlouvy staré někdy deset, někdy i více let, a zůstávají u nich ve víře, že je to pro ně jediná možnost. Stávající dodavatel jim vždy společně s novoročenkou pošle dodatek smlouvy s novým, většinou bohužel vyšším ceníkem, který je odůvodněn stále rostoucími náklady, inflací... apod.

»Jen to, pane starosto, podepište. Jiná firma vám sem zajíždět nebude, jste moc malí, aby se jí to vyplatilo. Ostatně, všude okolo je náš rajon.« Jsou vám tyto věty povědomé? Taky jste to už slyšeli? Mnozí starostové, především menších obcí v některých oblastech, rovněž. Jiná možnost však existuje.

Malé obce by rozhodně neměly pro své odpadové hospodářství přijímat diktát dodavatele. Obce jsou zvyklé se sdružovat za různými účely, například kvůli společné propagaci a podpoře cestovního ruchu v oblasti.

V neposlední řadě na výsledcích soutěže vydělá i občan (volič), jenž – díky snížení ceny služby může napříště platit méně za poplatek za komunální odpad, případně se mu tento poplatek nebude rok od roku se železnou pravidelností zvyšovat.

Stejně tak se však mohou spojit za účelem realizace veřejné zakázky na výběr poskytovatele služby svozu a odstranění odpadu. Tím získají výhodu teritoriální celistvosti, velkého objemu a stanou se pro dodavatele atraktivními, stejně a možná i víc, než jedno velké město. Nového dodavatele si vyberou na čtyři roky, případně si mohou vyhradit opci na další dva roky.

Při výběru dodavatele v tzv. centralizovaném zadávání je nutné klást důraz na podrobnou analýzu stávajícího systému svozu a odstraňování odpadů v jednotlivých obcích, včetně dodatečných služeb, které dodavatelé obcím poskytují. Na základě této analýzy se sestaví zadávací dokumentace a přesně se vyspecifikují požadavky na nového dodavatele, obchodní podmínky, za nichž bude v následujícím období službu poskytovat.

ELEKTRONICKÉ AUKCE POMÁHAJÍ

Obrovskou výhodou je využití elektronické aukce, která porovnává cenové nabídky

jednotlivých uchazečů on-line, tedy v reálném čase. Každý dodavatel vidí svou vlastní cenu a aktuálně nejnižší cenu, přitom netuší, kolik uchazečů vlastně soutěží. Svou cenu může upravovat pouze směrem dolů, tedy ji snižovat. Oproti cenám nabídnutým v obálkových nabídkách, dochází k úsporám v řádu deseti procent.

DODAVATELÉ ZE SOUTĚŽE NEBÝVAJÍ NADŠENÍ, ALE...

Dodavatelé z nové soutěže, natož pak z využívání e-aukce, nadšení obvykle nejsou. Samozřejmě. Deset i více let budovali svá svozová teritoria, mnohde mají postavená depa... Na druhou stranu nebyli trhem nuceni důkladněji optimalizovat ceny. Logicky tedy nyní najdou mnoho důvodů, proč byl původní systém výhodnější – spíše však pro ně než pro samotné obce. Na druhou stranu, i dodavatelé si uvědomují, že o tento způsob výběru mají starostové měst a obcí stále větší zájem, a do aukcí se nakonec vždy zapojí.

Liteře zákona o odpadech bude učiněno zadost, protože svoz a odstraňování odpadu budou zajištěny. Rovněž požadavky zákona o obcích budou naplněny, neboť obce díky realizaci veřejné zakázky s využitím e-aukce najdou aktuálně nejvýhodnější nabídku na trhu, přičemž úspory se obecně pohybují v řádu dvaceti procent. A v souladu se zákonem o veřejných zakázkách, tedy i transparentně, bude vybrán i nový poskytovatel služeb. Spokojen, leckdy i oproti svému původnímu očekávání, může být také dodavatel. Díky sdružení více obcí do soutěže může totiž získat nová teritoria svého působení.

V neposlední řadě na výsledcích soutěže vydělá i občan (volič), jenž – díky snížení ceny služby, může napříště platit méně za poplatek za komunální odpad, případně se mu tento poplatek nebude rok od roku se železnou pravidelností zvyšovat.

IVONA ŠTEFKOVÁ

konzultant eCENTRE, a. s.